

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Viktora Kučery a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Jakuba Camrdy v právní věci žalobkyně: **R. B.**, zastoupena Mgr. Jiřím Tomolou, advokátem se sídlem V celnici 1034/6, Praha, proti žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**, se sídlem Palackého náměstí 375/4, Praha, o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2024, č. j. 11 Ad 2/2023-59,

t a k t o:

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 4 114 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce žalobkyně Mgr. Jiřího Tomoly, advokáta se sídlem V celnici 1034/6, Praha.

O d ů v o d n ě n í:

1. Vymezení věci

[1] Kasační stížností se žalovaný (dále jen „stěžovatel“) domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozsudku Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“), kterým městský soud zrušil rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 6. 12. 2022, č. j. MZDR 31457/2022-3/PRO, a rozhodnutí stěžovatele ze dne 19. 9. 2022, č. j. MZDR 18896/2022-7/PRO, a věc vrátil stěžovateli k dalšímu řízení.

[2] Ministr zdravotnictví žalobou napadeným rozhodnutím zamítl rozklad žalobkyně a potvrdil rozhodnutí stěžovatele, kterým byla zamítnuta žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci (dále jen „žádost o odškodnění“) podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o odškodnění protiprávních sterilizací“).

[3] Žalobkyně podala dne 20. 6. 2022 žádost o odškodnění podle § 6 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací. Ze zdravotnické dokumentace tvořící přílohu této žádosti vyplývá, že jí byla provedena sterilizace dne 23. 11. 1982 v nemocnici Ostrava – Zábřeh, dnes Fakultní nemocnice Ostrava, se sídlem 17. listopadu 1790/5, Ostrava-Poruba (dále jen „poskytovatel zdravotních služeb“). V žádosti uvedla, že po jejím posledním porodu, který proběhl dne 27. 7. 1982, byla uvedena v omyl, že má na vaječnicích nález, který by bez léčby mohl vést k silné otravě. Z toho důvodu souhlasila se zákrokem, ale neznala jeho konkrétní následky.

[4] Z kopie zdravotnické dokumentace, kterou si stěžovatel vyžádal od poskytovatele zdravotních služeb, vyplývá, že žalobkyně dne 22. 10. 1982 podala žádost o provedení sterilizace s tím, že má již pět dětí a další si s manželem nepřeje. Žádost žalobkyně byla schválena sterilizační komisí dne 9. 11. 1982, jelikož žalobkyně splňovala indikaci k provedení sterilizace ve smyslu bodu XIV. odst. 3 přílohy směrnice ministerstva zdravotnictví ČSR ze dne 17. prosince 1971 o provádění sterilizace, č. LP-252.3-19. 11. 71. (dále jen „sterilizační směrnice“), tj. již měla alespoň čtyři děti (v době provedení sterilizace měla dětí celkem pět ve věku od 3 měsíců do 12 let). Součástí rozhodnutí sterilizační komise byla i povinnost uložená primáři ženského oddělení poskytovatele zdravotních služeb, aby žalobkyni předložil k podpisu písemné poučení o tom, do jaké míry je zákrok reparaibilní.

[5] Stěžovatel při svém rozhodování vyšel z toho, že v době sterilizace žalobkyně byly splněny zákonné podmínky k jejímu provedení. Dovozuje tak zejména z její vlastní žádosti o provedení sterilizace, ze které vyplývá, že si žalobkyně byla vědoma účelu operace i jejích následků; nebylo tudíž nutné ji o těchto skutečnostech znovu formálně poučovat. Zároveň byla její sterilizace schválena sterilizační komisí. S těmito důvody se ztotožnil i ministr zdravotnictví, který na jejich základě zamítl rozklad žalobkyně.

2. Rozhodnutí městského soudu

[6] Proti rozhodnutí ministra zdravotnictví podala žalobkyně žalobu, kterou městský soud shledal důvodnou a podle § 78 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), jej zrušil pro nezákonnost. Současně s tím podle § 78 odst. 3 s. ř. s. zrušil i prvostupňové rozhodnutí stěžovatele.

[7] Městský soud shrnul, že podle právní úpravy platné v době sterilizace žalobkyně bylo k jejímu zákonnému provedení třeba splnění tří podmínek. Jednalo se o a) souhlas nebo podání žádosti o sterilizaci, b) schválení žádosti sterilizační komisí na základě indikací dle sterilizační směrnice a c) pacientkou podepsané prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparaibilní. Současně podle § 23 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění účinném do 31. 12. 1991 (dále jen „zákon o péči o zdraví lidu“), měla být žalobkyně poučena

pokračování

o „účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích“. Podle městského soudu tak neobstojí závěr stěžovatele, že dle právní úpravy účinné v době sterilizace žalobkyně postačovalo ústní poučení. Ze zdravotní dokumentace žalobkyně přitom nevyplývá, že by byla o povaze, účelu či následcích sterilizace poučena jakkoliv (byť ústně). Stejně tak je nesprávný závěr stěžovatele, že pokud žalobkyně důsledkům sterilizace (včetně její ireparability) nerozuměla, měla dostatek času obrátit se na lékařský personál. Poučovací povinnost náležela poskytovateli zdravotních služeb a není možné ji přenášet na žalobkyni jako pacientku. Městský soud proto uzavřel, že jelikož chybělo písemné poučení o reparabilitě sterilizace a podepsaný souhlas žalobkyně s operací, nebyly při provedení sterilizace žalobkyně splněny tehdy vyžadované zákonné podmínky, a proto se jednalo o sterilizaci protiprávní ve smyslu § 3 odst. 2 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací. Stěžovatel tak žalobkyni jednorázovou peněžní částku 300 000 Kč podle § 4 odst. 1 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací vyplatit měl.

[8] Závěrem se městský soud zabýval otázkou účelu zákona o odškodnění protiprávních sterilizací. Zdůraznil, že protiprávní sterilizace představují závažný zásah do základních lidských práv, jako je právo na ochranu života a zdraví, právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí či právo na rodinný život. Česká republika přijetím zákona o odškodnění protiprávních sterilizací přiznala své minulé selhání a vyjádřila závazek k odškodnění osob, které tato praxe protiprávně postihla. Při interpretaci a aplikaci zmiňovaného zákona je proto nutno k těmto okolnostem přihlédnout a nespokojit se s pouhým formálním posouzením jeho požadavků, ale jednat tak, aby se z něj stal efektivní prostředek alespoň částečné nápravy vzniklé krivdy. To se podle městského soudu v projednávané věci nestalo.

3. Kasační stížnost a vyjádření žalobkyně

[9] Stěžovatel proti rozsudku městského soudu podal kasační stížnost, v níž navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení z důvodu nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem a jeho nepřezkoumatelnosti [§ 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.].

[10] Nepřezkoumatelnost rozsudku městského soudu spatřuje stěžovatel v tom, že podle něj není jasné, z jaké právní normy vyplývalo, že by široké poučení vyžadované městským soudem mělo být provedeno v písemné formě a zaznamenáno ve zdravotnické dokumentaci.

[11] Co se týká nezákonnosti rozsudku městského soudu, uvádí stěžovatel, že z žádosti žalobkyně o provedení sterilizace přímo vyplývá, že bylo jejím vědomým rozhodnutím podstoupit sterilizaci proto, aby již neměla další děti. Po schválení této žádosti sterilizační komisí se pak dobrovolně dostavila na zákrok samotný. Z toho stěžovatel dovozuje, že žalobkyně byla obeznámena s podstatou zákroku i jeho následky. Zároveň vzhledem k tomu, že již byla vícenásobná rodička a absolvovala i jedno umělé přerušení těhotenství, musela být obeznámena i s metodami antikoncepce, včetně antikoncepce trvalé, za kterou sterilizaci lze považovat.

[12] Podle stěžovatele městský soud pochybil i v tom, že měl za to, že v době sterilizace žalobkyně existovala povinnost poučení o jejím konkrétním technickém provedení. Na způsob souhlasu s provedením určitého zdravotnického výkonu nelze nahlížet současnou

optikou informovaných souhlasů. I v dnešní době je ostatně mimo písemný informovaný souhlas vyžadován i ústní pohovor s pacientem, kterým mu jsou srozumitelným způsobem předány informace o všem, co se zákrokem souvisí. V době sterilizace žalobkyně pak bylo ústní poučení zcela dominantní formou, pokud zákon o péči o zdraví lidu (respektive sterilizační směrnice, jako *lex specialis* v tomto případě) nestanovil povinnost písemného poučení. To však v případě sterilizace nenastalo. Ze znění žádosti o sterilizaci jednoznačně vyplývá, že si žalobkyně byla vědoma toho, že se jedná o zákrok ireparabilní, a proto nelze shledat absenci poučení o jeho reparabilitě ve smyslu § 11 sterilizační směrnice. Souhlas žadatelky se sterilizací, její odůvodnění a vědomost o její ireparabilitě v souhrnu s vyšetřením žalobkyně a jejím nastoupením k zákroku tak dohromady naplňují tehdejší zákonné požadavky a její sterilizaci proto nelze považovat za protiprávní ve smyslu § 3 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací.

[13] Žalobkyně ve vyjádření ke kasační stížnosti poukázala především na § 11 sterilizační směrnice, který zcela jednoznačně stanovil povinnost písemného poučení o reparabilitě zákroku. Zároveň uvedla, že stěžovatel nijak nedokládá ani provedení tvrzeného ústního poučení žalobkyně o povaze sterilizačního zákroku.

4. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[14] Nejvyšší správní soud (NSS) nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas, směřuje proti rozhodnutí, proti němuž je podání kasační stížnosti přípustné, a za stěžovatele jedná jeho pověřený zaměstnanec s vysokoškolským právnickým vzděláním, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. Poté přezkoumal napadený rozsudek městského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, ověřil při tom, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti, a dospěl k následujícímu závěru.

[15] Kasační stížnost není důvodná.

[16] Nejvyšší správní soud namítanou nepřezkoumatelnost rozsudku městského soudu neshledal. Podle stěžovatele je rozsudek nepřezkoumatelný pouze proto, že nevyložil, z jaké normy vyplývá, že jím tvrzené podrobné a široké poučení má být ve zdravotnické dokumentaci obsaženo v písemné podobě. Argumentace stěžovatele se však míjí s nosnými důvody rozsudku městského soudu. Přestože městský soud zároveň shledal absenci dokladu o jakémkoliv (tedy i ústním) poučení žalobkyně ve zdravotnické dokumentaci (a správním spise jako takovém), důvodem konstatování nezákonnosti bylo chybějící písemné poučení o reparabilitě zákroku, které vyplývá z § 11 sterilizační směrnice, která je praktickou aplikací § 27 zákona o péči o zdraví lidu. Tato ustanovení přitom městský soud přímo citoval v odůvodnění rozsudku (body 39. a 44.) a zároveň aplikoval na projednávanou věc (body 59. a 60.). Je proto zcela jednoznačné, na čem městský soud svůj právní názor založil, jaký skutkový stav vzal za rozhodný a jaké důvody jej vedly k dosaženému závěru. Subjektivní nesouhlas stěžovatele s odůvodněnými závěry městského soudu nezpůsobuje nepřezkoumatelnost rozsudku (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 11. 2013, č. j. 2 As 47/2013-30, ze dne 29. 4. 2010, č. j. 8 As 11/2010-163). Rovněž tak lze poukázat na to, že stěžovatel s nosnými důvody rozsudku městského soudu přímo polemizuje, což by při jeho nepřezkoumatelnosti nebylo možné.

pokračování

[17] Pro přiznání jednorázové peněžní částky ve smyslu § 4 odst. 1 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací je nutné kumulativní splnění čtyř podmínek:

1. podání žádosti do 3 let od účinnosti zákona o odškodnění protiprávních sterilizací (tj. do 31. 12. 2024);
2. žadatelka (žalobkyně) byla podrobena sterilizaci;
3. k této sterilizaci došlo v rozhodném období (od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2012); a
4. tato sterilizace byla provedena v rozporu s právem.

[18] V projednávané věci je naplnění prvních tří uvedených podmínek zcela nesporné. Žalobkyně podala žádost o odškodnění dne 20. 6. 2022. Z její zdravotní dokumentace přitom vyplývá, že byla sterilizována dne 23. 11. 1982. Již ve správním řízení (a v navazujícím řízení soudním) proto byla řešena pouze podmínka poslední – a sice, zda byla sterilizace provedena v souladu s tehdy platnými a účinnými právními předpisy.

[19] Podle § 23 odst. 1 zákona o péči o zdraví lidu je lékař „*povinen poučit vhodným způsobem nemocného, popřípadě členy jeho rodiny o povaze onemocnění a o potřebných výkonech tak, aby se mohli stát aktivními spolupracovníky při poskytování léčebně preventivní péče.*“

[20] Podle § 27 zákona o péči o zdraví lidu se sterilizace „*smí provést jen se souhlasem nebo na vlastní žádost osoby, u níž má být sterilizace provedena, a to za podmínek stanovených ministerstvem zdravotnictví.*“ Ministerstvo zdravotnictví (tj. stěžovatel) stanovilo zmíněné podmínky prostřednictvím sterilizační směrnice.

[21] Podle § 5 odst. 1 písm. b) sterilizační směrnice o indikaci sterilizace rozhoduje „*v případech podle § 2 písm. b) až g) lékařská komise k tomu účelu ustavená (sterilizační komise).*“

[22] Zároveň sterilizační směrnice v § 11 stanovila: „*Je-li o žádosti rozhodnuto kladně, pošle předseda žadatelku (žadatele) s doporučením na ženské (urologické nebo chirurgické) oddělení, jehož vedoucí je členem komise. Zároveň tam zašle opis protokolu, který se stane součástí chorobopisu. Před zákonem (zákretem, pozn. NSS) podepíše osoba, u níž má být sterilizace provedena, popřípadě její zákonný zástupce (opatrovník), prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparaibilní.*“

[23] Lze tak shrnout, že pro provedení sterilizace podle tehdy platné legislativy bylo zapotřebí kumulativní naplnění tří podmínek: a) souhlas nebo podání žádosti o sterilizaci, b) schválení žádosti sterilizační komisí na základě indikací dle sterilizační směrnice a c) pacientkou podepsané prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparaibilní.

[24] Podstatou věci je otázka naplnění podmínky c), tedy písemného poučení žalobkyně o (ne)reparaibilitě zákroku. Nejvyšší správní soud se ztotožňuje se soudem městským, že žalobkyně nebyla poučena způsobem předpokládaným tehdejší právní úpravou. Se stěžovatelem lze částečně souhlasit v tom, že právní úprava souhlasu se zdravotnickým výkonem, i konkrétně se sterilizací samotnou, nebyla v rozhodném období příliš podrobná a nelze na ni nahlížet optikou pozdějšího písemného souhlasu podle § 27c zákona o péči o zdraví lidu (přidán novelizací s účinností 1. 1. 1992), resp. informovaného souhlasu ve smyslu § 28 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich

poskytování (zákon o zdravotních službách). K ničemu takovému však městský soud stěžovatele nezavázal.

[25] I přes relativní stručnost tehdejší právní úpravy je nepochybné, že povinnost pacientku (žalobkyni) před zákrokem poučit o jeho povaze a potřebných výkonech existovala jak v obecné rovině (§ 23 odst. 1 zákona o péči o zdraví lidu), tak právě i v případě sterilizace (§ 11 sterilizační směrnice, která je přímou aplikací § 27 zákona o péči o zdraví lidu). Právě v konkrétní úpravě poučení o sterilizaci ve smyslu sterilizační směrnice je přitom nutné hledat řešení projednávané věci. Samotný § 11 sterilizační směrnice totiž předpokládá, že k poučení pacientky ohledně reparability sterilizace dojde právě až po schválení její žádosti sterilizační komisí (tedy po kumulativním splnění podmínek č. 1 a 2), a to v písemné podobě před provedením sterilizačního zákroku. Právní předpisy tak zcela jednoznačně stanovily písemnou formu tohoto poučení.

[26] Důležitost poučení (potažmo jeho výše zmíněných pozdějších přísnějších forem) je přitom nutno spatřovat zejména v právu na kvalifikované rozhodování o vlastní tělesné integritě. S ohledem na složitost medicínského oboru (či již jen samotné lékařské terminologii) je na pacienty až na výjimky třeba nahlížet jako na laiky a jejich obecné představy o fungování lidského těla (nebo důsledků lékařského zákroku), aby byli schopni učinit kvalifikované rozhodnutí, je nutno před tímto rozhodnutím vhodným způsobem korigovat. S tím ostatně počítal i již výše zmíněný § 23 odst. 1 zákona o péči o zdraví lidu. I v obecné rovině byl tudíž lékař v době provedení sterilizace žalobkyně povinen pacienty poučit do té míry, do jaké byli schopni toto poučení pochopit a při lékařském výkonu aktivně spolupracovat. Zároveň však i v rozhodném období byla otázka reparability sterilizačního zákroku považována za natolik citlivou, že ji zákonodárce zakomponoval do právních předpisů.

[27] Nelze proto souhlasit se stěžovatelem, že si žalobkyně byla plně vědoma všech důsledků spojených se sterilizací kvůli kombinaci textu žádosti o sterilizaci a jejího následného schválení sterilizační komisí. Z textu žádosti nelze dovodit, že by si žalobkyně byla vědoma toho, že se jedná o nevratný zákrok. Pouhá zmínka o tom, že si s manželem další děti nepřejí, sama o sobě nevyjadřuje srozumění s tím, že pokud by v budoucnu změnila názor, z lékařského hlediska to již nebude možné. Z uvedených důvodů je třeba striktně trvat na tom, že písemné poučení v rozhodném období bylo nutnou podmínkou k provedení sterilizace v souladu se zákonem.

[28] V projednávané věci se přitom ani ve zdravotnické dokumentaci, ani ve správním spise nejenže takové písemné poučení nenachází, ale ani z ní nelze vyčíst skutečnost, že by žalobkyně o reparabilitě sterilizace byla poučena alespoň ústně (i když v kontextu výše uvedeného požadavku na písemnou formu poučení by ani ústní poučení nebylo způsobilé k naplnění třetí podmínky pro zákonnost sterilizace). Nelze proto přisvědčit stěžovateli ohledně toho, že již samotnou žádostí o sterilizaci v kombinaci s jejím schválením sterilizační komisí a nástupem k zákroku samotnému žalobkyně dala najevo, že je s ireparabilitou sterilizace obeznámena a srozuměna. Žádost o sterilizaci i její schválení jsou pouze dvě ze tří podmínek, které bylo v době zákroku nutné kumulativně splnit, tzn., že při absenci i jen jedné z nich nedostal poskytovatel zdravotních služeb (*lato sensu* tedy stát) zákonným požadavkům.

pokračování

[29] Dlužno dodat, že i samotné rozhodnutí sterilizační komise uložilo poskytovateli zdravotních služeb povinnost předložit žalobkyni před zákrokem k podpisu prohlášení, že se sterilizací souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je zákrok reparabilní. Je tedy zjevné, že poskytovatel zdravotních služeb si byl (respektive měl být) vědom toho, že písemné poučení je obligatorní částí procesu předcházejícího sterilizaci. Tuto svou povinnost však nesplnil.

[30] Z uvedených důvodů tak sterilizaci žalobkyně nelze považovat za provedenou po právu. Nic na tom nemění ani umělé přerušení těhotenství, na které v kasační stížnosti poukázal stěžovatel a které žalobkyně v minulosti (v roce 1973) rovněž podstoupila. Jak bylo dovozeno výše, písemné poučení o reparabilitě sterilizace muselo přímo předcházet zákroku, a případné dřívější poučení související s prodělanou interrupcí tedy nemůže hrát žádnou roli. Sterilizační směrnice jasně stanovila nutnost písemného poučení o reparabilitě sterilizace před zákrokem samotným. Argumentace poučením v nesouvisející věci z doby přibližně devět let před sterilizací žalobkyně je proto naprosto nepřiléhavá.

[31] Ohledně nutnosti poučení o konkrétním technickém provedení lze souhlasit s tím, že míru podrobnosti poučení o účelu, povaze, možných důsledcích či alternativách řešení zdravotního stavu zákon o péči o zdraví lidu nestanovil. Nicméně samotné poučení povinné bylo. Jak však již bylo uvedeno výše, ve spise se nenachází doklad o tom, že by žalobkyně byla poučena jakýmkoliv způsobem, dodržení poučovací povinnosti tedy nebylo doloženo ani v rozsahu zákroku jako celku, nikoliv jen z hlediska jeho reparability. Zdejší soud se ovšem touto otázkou podrobněji nezabýval, jelikož pro konstatování protiprávnosti sterilizace žalobkyně postačí právě již jen absence písemného poučení o jeho reparabilitě.

[32] Závěrem je nutno poukázat na recentní rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65, č. 4623/2024 Sb. NSS, týkající se rovněž otázky odškodňování protiprávních sterilizací. NSS zde připomněl rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) ve věci *V. C. proti Slovensku* (rozsudek ze dne 8. 11. 2011, č. 18968/07), ze kterého vyplývá, že nezákonná sterilizace je porušením čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tedy vystavením nelidskému a ponižujícímu zacházení. K provedení sterilizace duševně způsobilé dospělé osoby je tak dle ESLP nezbytný její informovaný souhlas, nejedná-li se o výjimečné situace, kdy by byl ohrožen její život nebo zdraví. Dále NSS v uvedeném rozsudku zdůraznil, že Česká republika přijetím zákona o odškodnění protiprávních sterilizací výslovně uznala svou odpovědnost za závažný zásah do základních práv. Cílem tohoto zákona je zajistit efektivní prostředek nápravy, kterého není možné dosáhnout běžnými prostředky ochrany práv. Důležitá je právě ona efektivita ochrany, kterou nelze zajistit pouhou formální možností žádosti o odškodnění, ale je nutné aby správní orgány (tedy stěžovatel) vyvinuly aktivitu k vlastnímu zjišťování skutkového stavu. I když se stále jedná o řízení o žádosti, do značné míry se v něm uplatní i vyšetřovací zásada z řízení *ex officio*.

[33] S ohledem na uvedenou specifickou řízení podle zákona o odškodnění protiprávních sterilizací tedy nelze po žadatelkách požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly naplnění všech předpokladů pro přiznání odškodnění. Důvodem je zejména rozhodné období a jeho délka, jakož i omezená možnost žadatelek k obstarání důkazních prostředků. Základní důkaz – tedy zdravotnická dokumentace, může být totiž velmi často

(bez viny žadatelky) skartována. V takové situaci stačí pouze to, když žadatelka (žalobkyně) předloží uvěřitelný příběh podložený indiciemi o průběhu a důvodech její sterilizace.

[34] Podle uvedeného rozsudku NSS č. j. 9 As 61/2023-65 stěžovatel může zamítnout žádost o peněžitou částku za protiprávní sterilizaci z důvodu neprokázání hmotněprávních podmínek nároku ve třech případech. „*Za prvé, pokud správní orgán obstará zdravotnickou dokumentaci, z níž zjistí, že ke sterilizaci žadatelky buď nedošlo, nebo ta nebyla protiprávní (typicky byla provedena na základě jejího nezpochybnitelného informovaného souhlasu), a současně nic nebude nasvědčovat nedůvěryhodnosti takové zdravotnické dokumentace. Druhým případem zamítnutí žádosti poté bude situace, kdy i navzdory neexistenci zdravotnické dokumentace nebudou tvrzení žadatelky o peněžitou částku na první pohled hájitelná a pokud správní orgán ani přes případné vlastní kroky ke zjištění stavu věci nezjistil nic, co by nasvědčovalo jejich důvěryhodnosti. Konečně třetím případem zamítnutí žádosti poté bude situace, kdy žadatelka sice předestře hájitelná a na první pohled pravděpodobná tvrzení, správní orgán je však zpochybní a prokáže, že existuje jiné objektivní vysvětlení popsanych dějů a skutečností.*“

[35] V nyní projednávané věci tak z hlediska uvedeného vymezení připadala s ohledem na existenci zdravotnické dokumentace (nebo alespoň její relevantní části, která je součástí správního spisu) do úvahy pouze varianta první, tj. vyvrácení protiprávnosti sterilizace právě prostřednictvím zdravotnické dokumentace. Jak však již Nejvyšší správní soud dovodil výše, právními předpisy vyžadovaný písemný souhlas s provedením sterilizace a poučení o míře její reparability součástí spisu není, a lze tedy uzavřít, že žalobkyně před provedením zákroku nebyla poučena v míře, jakou vyžadovaly i tehdy platné a účinné právní předpisy. Nebyly tak naplněny podmínky pro zamítnutí žádosti žalobkyně a městský soud proto postupoval správně, když zrušil jak žalobou napadené rozhodnutí, tak rozhodnutí stěžovatele a zavázal jej k odškodnění žalobkyně ve smyslu zákona o odškodnění protiprávních sterilizací.

5. Závěr a náklady řízení

[36] S ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud uzavírá, že neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji podle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[37] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl úspěšný, a nemá tedy právo na náhradu nákladů řízení. Žalobkyně měla ve věci plný úspěch, proto jí přísluší vůči neúspěšnému stěžovateli právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, které jsou tvořeny částkou připadající na zastoupení advokátem Mgr. Jiřím Tomolou.

[38] Pro určení výše nákladů spojených s tímto zastoupením se použije v souladu s § 35 odst. 2 s. ř. s. vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Zástupce žalobkyně učinil ve věci jeden úkon právní služby, kterými je vyjádření ke kasační stížnosti. Za tento úkon právní služby v dané věci náleží mimosmluvní odměna ve výši 3100 Kč [§ 7, § 9 odst. 4 písm. d) a § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu], která se zvyšuje o 300 Kč paušální náhrady hotových výdajů (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Celkem tedy za jeden úkon právní služby připadá částka ve výši 3 400 Kč zvýšená o DPH ve výši 21 %,

pokračování

tj. dohromady 4 114 Kč. Tuto částku je stěžovatel povinen zaplatit k rukám zástupce žalobkyně Mgr. Jiřího Tomoly, advokáta se sídlem V celnici 1034/6, Praha, do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 14. listopadu 2024

JUDr. Viktor Kučera
předseda senátu